

РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

У статті розглядаються ключові моменти інноваційно-економічного механізму регулювання ринку праці України. Звернуто увагу на роль людського капіталу в контексті конкурентоспроможності, економічного зростання й ефективності.

Ключові слова: ринок праці, політики зайнятості, людський капітал, освіта, знання, кваліфікація, економічне зростання.

В статье рассматриваются ключевые моменты инновационно-экономического механизма регулирования рынка труда Украины. Обращается внимание на роль человеческого капитала в контексте конкурентоспособности, экономического роста и эффективности.

Ключевые слова: рынок труда, политика занятости, человеческий капитал, образование, знания, квалификация, экономический рост.

The article addresses key elements of innovation and economics labour market regulation mechanism in Ukraine. Human capital assets are viewed in the context of competitive capability, economical growth and efficiency.

Keywords: labour market, employment policy, human capital assets, education, knowledge, expertise, economical growth.

Постановка проблеми. На даному етапі розвитку України актуальним для вирішення залишається питання регулювання ринку праці в умовах інноваційної моделі розвитку національної економіки. Безумовно, істотного значення для інноваційного розвитку набуває людський капітал. Саме він є наріжним каменем конкурентоспроможності, економічного зростання й ефективності економіки. Тому джерелом інноваційного процесу має стати розкриття та розвиток сутнісних потенцій людини, її творчих якостей.

Аналіз актуальних досліджень. Варто зазначити, що проблемам запровадження інноваційної моделі розвитку української економіки присвячена низка праць відомих науковців – О. Білоуса, О. Богомолова, В. Гейця, А. Чухна та інших. Привертають увагу публікації Д. Богині, Е. Лібанової, О. Грішнової, А. Колота та інших, в яких обґрунтовано необхідність комплексного підходу до сфери зайнятості та сучасного ринку праці в умовах трансформації.

Мета дослідження – визначити умови та напрями вдосконалення механізму регулювання ринку праці за інноваційної моделі розвитку національної.

економіки; розкрити чинники впливу на цей процес.

Виклад основного матеріалу. Розвиток цивілізації у XXI ст., його пост-індустріальний вектор переконливо доводять, що головними чинниками сталого економічного розвитку будь-якої країни можуть бути лише зростання інтелектуального потенціалу нації та науково-технологічні інновації, застосування яких суттєво збільшує обсяги та підвищує якість виробництва й споживання.

Економічне зростання взагалі, а тим більше прискорення економічного зростання, нерозривно пов'язані з розвитком людини, з більшим вкладанням у неї капіталу. Від цього залежить не лише професійно-кваліфікаційна підготовка працівника, а й зацікавленість, мотивація та ставлення його до праці, до її результатів, а також піднесення рівня життя.

На даний час дуже гостро стоїть проблема підвищення ролі людського капіталу в системі реальних важелів впливу на функціонування інноваційного економічного механізму. Тобто в центрі політики держави мають бути інтереси і добробут людини як головної продуктивної сили і головного суб'єкта виробничих відносин, головного чинника розвитку науки і освіти, збагачення знань. Саме розвиток людини, її розумових і фізичних здібностей визначатиме піднесення економіки, культури, всього суспільства в умовах постіндустріальної форми. Людина з її інтелектом створює найефективніші інформаційно-інтелектуальні технології, забезпечує їхнє функціонування, розвиток суспільства. Тому вкладання капіталів у розвиток людини та забезпечення їй гідного рівня життя, широкого доступу до освіти, високого рівня фізичної культури і охорони здоров'я – усе це прискорює розвиток індустріального суспільства та його переростання в постіндустріальне.

Варто зазначити, що важливу роль у розвитку людини відіграють соціальна політика і політика доходів. Вони зумовлюють мотивацію до праці, розвивають зацікавленість у підвищенні продуктивності праці і забезпечують зростання на цій основі доходів працездатного населення. Якщо доходи працездатного населення не зростають, то не лише знижується рівень забезпечення населення. Людина перестає бути зацікавленою в розвитку виробництва, не діють матеріальні стимули, низьким залишається платоспроможний попит. Усе це гальмує розвиток економіки. Саме такі процеси відбуваються в Україні.

Цілком зрозумілим є те, що ринок праці потребує регулювання, і його стан здебільшого залежить від адекватності напрямів та механізмів такого регулювання. Поширеність випадків незайнятості на ринку праці без таких поважних причин, як навчання, догляд за дітьми чи хворими, поганий стан здоров'я, загрожує соціальній стабільності, оскільки неробство та утриманські настрої є надзвичайно небезпечними явищами, котрі деформують систему ціннісних орієнтацій у суспільстві (особливо серед молоді).

Дослідження показують, що стратегічним напрямом політики зайнятості має бути мотивація населення до самореалізації через зайнятість на ринку праці, активізація поведінки громадян щодо реалізації можливостей забезпечувати свій добробут власними силами. Так, навіть в умовах фінансової кризи найбільш затребуваними у жовтні 2009 р. були топ-менеджери, кількість нових вакансій тут зросла на 22% порівняно з жовтнем 2008 р.[5] Високий попит на топ-

менеджерів пов'язаний з ротаціями в компаніях. Позитивна динаміка нових вакансій також наголошується у менеджерів з продажу, юристів і філологів. Відмічається також зростання попиту на страховиків. Як і раніше, затребуваними на ринку праці залишаються інтернет-програмісти, а також веб-дизайнери.

Більшість учених-економістів схиляються до думки, що відповідна політика зайнятості, яка спрямована на мотивацію та реалізацію економічної активності якомога широким верствам населення, має проводитися за такими напрямками: гідна оплата праці, вирівнювання розмірів заробітної плати за видами економічної діяльності, підвищення кваліфікації персоналу та постійне заохочення суспільства до підвищення рівня освіти.

Отже, гідна оплата праці є досить вагомим чинником. Базова закономірність ринку праці полягає в тому, що за більш високого розміру заробітку більша кількість людей пропонуватиме свою робочу силу. Той факт, що в Україні за період бурхливого приросту заробітної плати (річні темпи приросту номінальної заробітної плати в 2000-2007 рр. були не нижче 21%, а в деякі роки сягали 35-36% [2, с.4]) рівень економічної активності населення практично не підвищився, може означати лише одне: сучасний розмір заробітної плати не сприймається населенням як гідний або як належний, він не приваблює і не мобілізує резерви робочої сили.

Щоб забезпечити ефективний розвиток України, стабільні темпи зростання ВВП одночасно з переходом до інвестиційної політики, вагомим значення слід надати розвитку складової людського чинника. Кваліфіковані та мобільні трудові ресурси, активізація підприємницької діяльності - нагальна потреба сучасності. Об'єктивні потреби розвитку економіки потребують більш повного використання висококваліфікованого персоналу, а тому особливо важливого значення набуває суб'єктивний фактор виробництва. Перекваліфікація, оволодіння загальними і спеціальними знаннями не менш важливі для працівників, ніж забезпечення їх високоефективними засобами виробництва. Визначальною ознакою формування «нової» економіки є використання нових знань як самостійного фактора виробництва. На засіданні промисловців України у травні 2006 р. було зазначено, що рівень кваліфікованих робітників в Україні становить 21%, що значно нижче, ніж у розвинутих країнах (у Японії він становить 76%) [1, с. 113].

На даний час Україна перебуває на стадії оновлення кадрової системи, що визначається новою роллю кадрів і їхнім впливом на зростання ВВП, підвищенням освітянського рівня при формуванні фахівців для ефективного розвитку економіки й управління. Основним джерелом економічного зростання стає інтелект людини, багаторазово посилений застосуванням новітніх інформаційних і телекомунікаційних технологій.

Варто зауважити, що освіта в суспільстві відіграє інноваційну роль, впливаючи на якість людського капіталу, структуру виробництва, споживання та імпорту - експорту, ефективність інвестицій і управління (як на макрорівні, так і на мікрорівні) тощо. Однак освіта - інерційна галузь. Якщо за наявності інвестицій оновлення фізичного капіталу можливе за 7-8 років, то підготовка фахівця потребує загалом 17-18 років навчання, дослідників високої кваліфікації та

менеджерів - ще близько 10 років, а для оновлення людського капіталу потрібні одне-два покоління.

Зауважимо, що роль освіти в сучасній моделі розвитку та формування економіки полягає в тому, що кінцевим носієм, виробником і споживачем усіх складових системи знань є людина, здатна проектувати, виробляти, застосовувати й споживати наукоємні товари й послуги. Порівняно з попередніми періодами, темпи оновлення структури, технології організації виробництва товарів і послуг, глобалізації та соціальних змін потребують від індивіда якісно нового рівня освіти (15-16 років у середньому при виході на ринок праці), а оновлення знань і навичок - упродовж усієї трудової діяльності.

Тобто такий соціальний фактор (суто внутрішній), як рівень кваліфікації працівників, зайнятих у виробництві, суттєво впливає на економічне зростання і, зокрема, на зростання заробітної плати працівників. Важливого значення для забезпечення такого зростання набувають інвестиції в людський капітал, у наукові дослідження та людські технології. Отже, якісні параметри виробництва (якість праці, якість продукції, поліпшення використання устаткування, робочого часу тощо), спрямовані на підвищення його ефективності, набувають першорядного значення.

Отже, пріоритетними напрямками реформування українського ринку праці має стати: вдосконалення системи оплати праці; розширення можливостей отримання громадянами офіційних основних і додаткових доходів; соціальна підтримка окремих верств населення; підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили; сприяння ефективним і доцільним переміщенням працездатного населення; запобігання зростанню безробіття через створення робочих місць за рахунок різних джерел фінансування, впровадження механізмів звільнення й перерозподілу зайнятих, реструктуризації економіки і піднесення вітчизняного виробництва.

Висновки і перспективи подальших досліджень. При формуванні напрямів майбутнього розвитку України потрібно виходити з того, що джерелом прогресу в наш час став інтелект, а провідним, головним класом - інтелігенція. Тому Україна повинна перейти у максимально можливих масштабах на інноваційний тип розвитку з широким впровадженням нової техніки і технології, масовим підвищенням професійно-кваліфікаційного рівня працюючих, удосконаленням управління економікою. Весь цей комплекс заходів може забезпечити зростання продуктивності праці, зменшення витрат виробництва і швидке підвищення ефективності економіки та якості життя населення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Економічні проблеми XXI століття: міжнародний та український виміри / за ред. С.І. Юрія, Є.В. Савельєва. - К.: Знання, 2007. - 595 с.
2. Ткаченко Л. Де шукати резерви робочої сили / Л. Ткаченко // Праця і зарплата. - 2009. - №36 (636). - С. 3-5.
3. Чухно А. Науково-технологічний розвиток як об'єкт дослідження еволюційної економічної теорії // Економіка України. - 2008. - №1. - С. 12-22.

4. Сайт Національної бібліотеки імені В.І. Вернадського. - Режим доступу : www.nbuv.gov.ua

5. Сайт Державного комітету статистики України. - Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua